
Leger kjemper mot tortur i Tyrkia

AKTUELT

BJØRN OSCAR HOFTVEDT

SVERRE VARVIN

Legeforeningens utvalg for menneskerettigheter

Legeforeningens menneskerettighetsutvalg var i oktober medarrangør ved konferansen Treatment of Psychotraumatic Disorders i Izmir i oktober.

Konferansen var den andre i en serie på fem arrangementer ved behandlingssentre for torturofre i Tyrkia.



Leger som arbeider frivillig ved de fem sentrene for torturofre, deltok på konferansen i Izmir i oktober. Foto B.O. Hoftvedt

Den første konferansen ble holdt i Diyarbakir i Øst-Tyrkia i 1998. I april samme år arrangerte Legeforeningens menneskerettighetsutvalg en konferanse om medisinsk etikk i samarbeid med Human Rights Foundation of Turkey (se ramme) og den tyrkiske legeforeningen i hovedstaden Ankara.

Frivillige leger

Til hvert senter er det knyttet frivillige leger og annet helsepersonell som bistår i arbeidet med å hjelpe torturofre. Målet med konferansen var at disse skulle få utveksle erfaringer og videreutvikle kunnskaper innen diagnostisering og behandling av personer som har vært utsatt for tortur. Konferansen hadde norske og tyrkiske forelesere. De tyrkiske bidragsyterne har inngående kunnskaper og erfaringer med behandling av torturofre. Konferansen ble dermed et forum for erfarings- og kunnskapsutveksling. Seminaret ble, som ved tidligere møter, overvåket av det tyrkiske sikkerhetspoliti.

Ortopeden Veli Lök og psykiateren Alp Ayan har fått kjenne hvordan det er å arbeide for menneskerettigheter i Tyrkia. Høsten 1999 satt Alp Ayan fengslet i mer enn tre måneder. Veli Lök har fått en bot på 1 000 kroner og er nektet å uttale seg om menneskerettigheter i Tyrkia i de neste fem årene.

Høsten 1999 ble ni fanger drept i et fengsel i Ankara. Alp Ayan møtte i begravelsen til en av dem. Politiet fulgte gravfølget og nektet ham å tale under begravelsen. Han trosset politiet, ble arrestert og satt mer enn tre måneder i fengsel. Grunnlaget for arrestasjonen var at politiet regnet begravelsesfølget som en ulovlig demonstrasjon. Veli Lök støttet ham offentlig, og det ble derfor tatt ut tiltale mot ham.

Systematisk tortur

Alp Ayan er psykiater ved Human Rights

Foundation mens Veli Lök er en av ca. 40 frivillige som behandler politiske fanger som har vært torturert.

På spørsmål om tortur i Tyrkia kan ansees som tilfeldig eller om det er systematisk, svarer Lök at tortur i Tyrkia er systematisk, og at det skjer regelmessig som en del av politiforhøret. Tortur i fengslene skjer mindre hyppig.

Det bygges nå spesialfengsler for politiske og særlig farlige fanger med utstrakt bruk av isolasjon over lange perioder. Disse fengslene ble av våre tyrkiske kolleger betegnet som inhumane, og metodene for behandling av fanger som tortur eller torturliknende.

Det paradoksale ved de nye fengslene er at myndighetene kan vise til internasjonale anbefalinger om blant annet bruk av eneceller. Tyrkiske myndigheter hevder at de følger vanlig praksis i andre land, blant dem Norge.

Menneskerettigheter

På seminaret deltok også professor Ioanna Kuçuradi, en kvinne midt i 60-årene. Hun er professor i filosofi ved universitetet i Ankara og president i Den tyrkiske forening for filosofer. Professor Kuçuradi fortalte at hun leder en nasjonal komité for utdanning i menneskerettigheter med representanter både fra offentlige myndigheter og organisasjoner. Komiteen har flere underkomiteer som har ansvar for å utvikle program for lærere, politifolk, fengselsbetjenter, helsepersonell og andre faggrupper.

Universitetet har også et eget masterprogram i menneskerettigheter, og hun fortalte stolt at ti politifolk hadde meldt seg til dette programmet. Hun hadde også vært med på å bygge opp et kurs i menneskerettigheter ved politiakademiet. Det var også nylig innført et introduksjonsprogram for nye politisjefer der menneskerettigheter var et av temaene.

Professor Kuçuradi var optimistisk og glad for den støtten og oppmerksomheten arbeidet for menneskerettigheter i Tyrkia får fra utlandet. Hun mente at et eventuelt EU-medlemskap vil få positiv betydning. Ikke alle var like optimistiske som hun. Mange mente at myndighetenes engasjement i menneskerettigheter bare var kosmetikk for å tilfredsstille det internasjonale samfunn.

Seminaret ble finansiert av Utenriksdepartementet.

Menneskerettighetsarbeid i Tyrkia

Kampen for menneskerettigheter i Tyrkia ledes av to organisasjoner, Human Rights Association (HRA), stiftet i 1986, og

Human Rights Foundation of Turkey (HRFT), opprettet i 1990. Den første organisasjonen arbeider med hele spektret av menneskerettigheter, mens den andre konsentrerer seg om dokumentasjon og rehabilitering av torturofre. En juridisk grunn til å ha to organisasjoner er at en «foundation» kan ta imot økonomisk støtte utenfra og eie egne lokaler, noe en «association» ikke kan gjøre.

Den tyrkiske legeforening er nært knyttet til begge organisasjonene. Visepresidenten er generalsekretær i HRFT og støtter denne økonomisk.

Den tyrkiske legeforeningen

Foreningen ledes av en kvinnelig president, Füsün Sayek. Et styre med sju personer velges hvert annet år. Foreningen har ca. 45 000 medlemmer, og det er obligatorisk medlemskap for leger i privat virksomhet. Foreningen er organisert i 51 lokalavdelinger. Foreningen er engasjert i fagforeningssaker, forebyggende medisin, videre- og etterutdanning, etikk og menneskerettigheter. Aktuelle saker er:

- – å bedre kvaliteten på rettsmedisinske
 - erklæringer
 - – å avskaffe dødsstraff
 - – situasjonen i fengslene
 - – kurs for leger om Istanbul-protokollen (en manual for dokumentasjon av tortur)
-

Publisert: 10. desember 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. mars 2026.